

base que exigeix el kymri *aredig*) quan el que ens cal és *ARTĪKA (sense cap vocal, mai, entre r i τ), ni l'essència de la 'rompada', o 'arrabassada' o 'artiga' és en absolut el llaurar, que aquest no pot venir fins després! Caldria doncs acollir escèpticament tota idea de celtisme. Però no pensem tampoc en el sorotàptic, tractant-se d'un mot que no arriba al Roine ni a l'Alt Ebre ni menys a Portugal i que en canvi apareix des del S. x en una zona com Llemosí-Guiena-Bearn a on rarament s'han trobat residus d'aquesta llengua.

Les afinitats basques suggerides per Rohlf's podrien orientar-nos cap a la llengua pre-romana que va donar els elements no ibèrics del basc (i qui sap si no es pot concebre un viceversa), però tampoc no podem descartar la possibilitat que un mot d'origen indoeuropeu o precèltic, manllevat pel basc, fos alterat allà adaptant-lo al vocabulari indígena en la forma *arteaga* (¿podem descartar que el procés formatiu d'aquest i fins d'*arte* fos més complex que el de parelles com *oteaga~ote?*). No hi ha certament substrat ibèric parlant pròpiament a les Ardenes: però recordem el robust substrat x descobert per Weisgerber a la zona Verviers-Trèveris (i fins cap a Metz: vegeu el genial llibre *Rhenania Germano-Celtica*), en el qual sortiren a grapat les reminiscències ibero-aquitàniques. Que hi ha elements substràtics, pre-indoeuropeus, comuns a llengües indoeuropees occidentals, i al proto-basc, temps ha que ho estic predicant. Si això podia costar-me l'anatema d'un Uhlenbeck o un Hubschmid o un Bouda, tant se val car estic segur que Pokorny (que pensava més sovint en bereber, picte, etc.) o Weisgerber —i tots dos en sabien més—¹⁰ no se n'allunyen tant.

DERIV.: *Artigar*. «Hi ha la costum a Requesens d'arrencar un tros de bosc per plantar-hi blat o patates o altra vianda com això, i per no pagar tant de contribució, s'hi deixa un tros d'erm sense arrencar, amb lo qual la peça paga com abans: del cultiu o peça conreuada en diuen una *artiga*; de l'arrencar el bosc en diuen *artigar*, i de l'arrencar una peça així se'n diu *pendre una artiga*», PCoromines, nota escrita a Llers el 1898; *AlcM* ho anota també de l'alt Berguedà i Osona; del qui es dedica a *artigar* es diu *artiguer* o més aviat *artigaire*.

MVayreda, *La Punya*, 176, en parla en relació amb les *tutes* o coves des d'on treballen; ⁴⁵ *+artigatge*: «els opulents boscatges que es destacaven negrosos sobre els matisos més tendres i riallers dels *artigatges* i *pastorims*», «avui són *artigatges* abandonats i amb prou feines donen quatre brins d'escanyolida xeixa», id. (Sang Nova II, i, 106, 110). També *artiguejar* (*Cost. Cat. Manc.* I, p. 96).

De formació més antiga¹¹ podrà semblar-nos el verb *eixartigar*, però la seva extensió catalana és (almenys avui) local del Sud: Priorat-Tortosa-Gandesa-Maestrat (i fins Plana de Castelló, segons *AlcM*); *eixartigada* a Falset; reapareix en punts del gascó i de l'alt-aragonès (veg. alguna dada en Schuchardt); a Sallent de Gállego sento a *ver si xarticamos esto*, que algun de més acastellanat pronuncia *vamos a çartikár*.¹²

El derivat *artigal* en català no és més que cognom, i la seva variant *Artigau* revela que devia venir de Gasconya; allí és vivíssim des de la Vall d'Aran almenys, i la de Luixon fins a les Landes (*artigau* «défrichage», Métivier, *Agric. des L.*, 712), on hi ha fins i tot deriv. secundari *artigalà* «défricher» (ib.).

⁺*Artic* 'artiga': grossa llacuna que notem en *AlcM* car es tracta d'un mot vivíssim a tot el nostre NO., que tinc anotat des de l'Alta Cerdanya (Er), per l'Urgellet (Castellàs, Cívís) fins al Pallars Sobirà (Llessui) i l'Alt Berravés (*Els Artics Maiors*, generalment pron. *Ez Artimayós* dalt del poble d'Aneto, 1957-60).

¹ En tot cas, doncs, en la zona llems.; *Exandoninse* (<*Uxellodunense*) sembla ser un Issoudun més aviat que un Exideuil, i aquest *Vinigilo* ha de ser un *Vineuil* o cosa molt semblant, però ja geogràficament el *Vineuil* que hi ha no lluny de l'Issoudun de l'Indre, sembla que no pot ser, car això és prop de 150 km. al NNE. de Limotges (60 al N. de la partió de les llengües), fora més fàcil pensar en l'Issoudun de la Creuse (entre Aubusson i Guéret) si bé és ja uns 80 km. a l'ENE. de Limotges; i sobretot en l'Exideuil de la Charente, encara occità i a menys de 30 km. de Limotges. Però no sé si hi hagué un *Vineuil* a prop d'un d'aquests dos.—² P. ex. *l'Artiga del Marc* en el Canigó (Pic Jofre, terme Vernet-Castell), Serra de *l'Artriga* a Aiguatèbia, *altriga* en el vallespirenc Bosch de la Trinxeria.—³ Rohlf's, *BhZRPb.* LXXXV, § 53; A. Kuhn, *RLiR* XI, 185-6; Cejador, *Tes.* v, § 15.—⁴ Appel, *Chr.*, 51.32. No sembla de Guiraut d'Espanha a qui l'atribuí O. Hoby (en la seva ed. d'aquest trobador, 1915) però les dues balades que publica Appel de Guiraut tenen un caràcter ben diferent; tanmateix estic conforme amb Diez i Mahn que és una obra anterior al S. XIV, i sembla llenguadociana o llemosina.—

⁵ Per a la qual Bertoní, *ARom.* v, 96, remet al Falcucci.—⁶ Per a la *w*, cf. *chacive* = fr. *chassie*, *lautuwe* = fr. *laitue* LACUCA, en el mateix text, pàgines 112, 114.—⁷ Haust, *Bull. de l'Acad. Roy. de Langue et de Litt. Fr.* XII, 1933, 112-3.—⁸ Deixem córrer Griera; però Elcock (*Affinités Phon.*, 111), s'hi cansava en va martellejant sobre el tipus *exartigar*, no sols aragonès sinó català i gascó: la seva difusió i antiguitat pertot són molt més petites que les d'*artiga*. Doncs, un procés de derivació anòmala —i ja en abstracte a penes possible amb amputació de *eix*—, difícilment es podria concebre; i el tenir -ICARE i breu donaria si calgués el cop de gràcia a la rebuscada idea.—⁹ *Pyrenäenwörter vorroman. Ursprungs*, 18-19 (*Orbis* IV, 222).—¹⁰ També Skok sabia coses; no he pogut veure *Rom.* L, 210, n., que deu aportar poc essent nota de peu de pàgina. Corregim, de tota manera, l'err. tip. *Rom.* I, que s'ha esmunyit en *AlcM*. Entre els ignorants hem de posar, naturalment, G. de Diego i Harri Meier (notetes negligibles en *RFE*, 1959, 1ss., i *RFgn.*, 1954, 256, brodat tenaçment entorn de la combinació de Schuchardt).—¹¹ Tanmateix el fet és que si hi ha poca doc. antiga d'*arti-*